

Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarının Doğal Afet Bilinci Algı Düzeylerinin İncelenmesi¹

Investigation of Social Studies Teacher Candidates' Perception Levels of Natural Disaster Awareness

Ali Ekber GÜLERSOY² / Anıl AKYOL³

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Manuscript

Başvuru Tarihi / Application Date: 04.12.2024

Kabul Tarihi / Accepted Date: 28.12.2024

Atf İçin / To Cite This Article: (2024). Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarının Afet Bilinci Algı Düzeylerinin İncelenmesi. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (REFAD)*, 4(2), 87-102.

ÖZ: Sosyal bilgiler dersi, doğal afetlerin toplumsal ve ekonomik etkilerini anlamada önemli bir araç olarak görülebilir. Söz konusu dersin, doğal afetlerin insan toplumlarının yapılarını, insan davranışlarını ve ekonomik faaliyetleri nasıl etkilediğini inceleyerek, afet yönetimi stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağladığı düşünülmektedir. Bu araştırma 2022-2023 eğitim-öğretim yılı içinde Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi'nde Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören öğrenciler ile sınırlıdır. Yine bu çalışma Afet Bilinci Algılama Düzeyleri görüşme formu sorularından elde edilen analizlerin sonuçları ve araştırmacının ulaştığı literatür ile sınırlıdır. Araştırmada nitel veri analiz yöntemi kullanılmıştır. Nitekim bu araştırma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet farkındalık seviyelerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak ve amaçlı örnekleme yöntemlerinden homojen örnekleme yoluyla seçilen 20 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu afetlerin genellikle doğal güçlerden kaynaklandığı ve hem maddi hem de psikolojik zararlara yol açtığı konusunda hemfikirdir. Bununla birlikte, araştırma örnekleminin önemli bir bölümünün afetler hakkında yeterli eğitim almadığı tespit edilmiştir. Bu durum, afet eğitimi programlarının gerekliliğini ve etkinliğini vurgulamaktadır. Öğretmen adaylarının afet eğitimi içeriğiyle ilgili görüşleri incelendiğinde, doğa etkisiyle oluşması, sınırlı sayıdaki kurumun tanınırlığı ve çevre bilinçlendirmesi üzerinde durulmuştur. Bu bulgular afet eğitimi programlarının içeriğinin ve uygulama yöntemlerinin gözden geçirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Afetlerin sosyal bilgiler öğretim programı ile ilişkisi açısından, sosyal bilgiler derslerinde doğal afetlere daha fazla vurgu yapılması önem arz etmektedir. Sözü edilen şekilde, öğrencilere toplumsal ve çevresel konularla ilgili daha kapsamlı bilgi ve farkındalık kazandırılabilir. Bu çalışmanın bulguları, afet eğitimi alanında politika ve müfredat geliştirme süreçlerine ışık tutabilir ve gelecekteki araştırmalara yol gösterebilir.

Anahtar sözcükler: Sosyal bilgiler, Afet bilinci, Algı düzeyi, Bilgi, Doğal Afet

ABSTRACT: The Social studies course can be seen as an important tool in understanding the social and economic effects of natural disasters. This course is thought to contribute to the development of disaster

¹ Bu makale Prof. Dr. Ali Ekber Gülersoy danışmanlığında Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında Anıl Akyol tarafından hazırlanan "Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarının Afet Bilinci Algı Düzeylerinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, gulersoy74@gmail.com, 0000-0003-0338-1366

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, anilakyol4704@gmail.com, 0009-0004-1474-2723

management strategies by examining how natural disasters affect the structures of human societies, human behavior and economic activities. This study is limited to the students studying in the Department of Social Studies Education at Dokuz Eylül University Buca Faculty of Education in the academic year 2022-2023. Again, this study is limited to the results of the analysis obtained from the questions of the Disaster Awareness Perception Levels interview form and the literature that the researcher could access. Qualitative data analysis method was used in the study. As a matter of fact, this research was conducted with 20 pre-service social studies teachers selected through homogeneous sampling from purposeful sampling methods by using semi-structured interview forms to determine the disaster awareness levels of pre-service social studies teachers. The majority of the participants agreed that disasters are generally caused by natural forces and cause both material and psychological damages. However, it was determined that a significant portion of the research sample did not receive sufficient education about disasters. This situation emphasizes the necessity and effectiveness of disaster education programs. When the opinions of pre-service teachers about the content of disaster education were examined, the emphasis was on the effect of nature, the recognition of a limited number of institutions and raising environmental awareness. These findings reveal that the content and implementation methods of disaster education programs need to be revised. In terms of the relationship between disasters and social studies curriculum, it is important to emphasize more on natural disasters in social studies courses. In this way, students can gain more comprehensive knowledge and awareness about social and environmental issues. The findings of this study may shed light on policy and curriculum development processes in the field of disaster education and guide future research.

Keywords: Social studies, Disaster awareness, Perception level, Knowledge, Natural disaster

1. GİRİŞ

Afetler, toplumsal yapıları, insan davranışlarını ve ekonomik faaliyetleri etkiler ve yaşanan bölgedeki insanların güvenliğini, sağlığını, barınma koşullarını ve temel ihtiyaçlarını tehdit edebilir (Can, 2023). Doğal afetler ise doğanın güçlü etkileriyle ortaya çıkan ani olaylar olarak tanımlanabilir. Bu olaylar, çevresel faktörler, coğrafi konum, iklim değişikliği ve insan faaliyetleri gibi çeşitli nedenlerden kaynaklanabilir (Maya ve Çalışkan, 2016).

Doğal afet, doğal süreçlerin neden olduğu büyük ölçekli felaketlerdir. Doğal afetler, Dünya'nın doğal çevresinde meydana gelen olaylar sonucunda ortaya çıkar. Bu afetler, insan kaynaklı etkilerin dışında gerçekleşir ve genellikle kontrol edilemezler. Doğal afetler, depremler, volkanik patlamalar, tsunami, kasırgalar, seller, kuraklık, çığlar, fırtınalar, yıldırımlar gibi birçok farklı olayı kapsar (Şahin, 2019). Bunun yanında doğal afetleri şu şekilde sınıflandırmak (Özdemir, 2016) mümkündür: 1. Jeolojik (yer) kökenli doğal afetler (Deprem, volkanik patlama, tsunami, kütle hareketleri), 2. Meteorolojik (hava, atmosfer) kökenli doğal afetler (Kasırga, tornado, fırtına-hortum, sel, dolu), 3. Biyolojik Kökenli Doğal Afetler (Salgın hastalıklar, zoonotik hastalıklar, enfeksiyonlu veba, böcek istilası vb.), 4. Beşerî (insan kaynaklı) faaliyetlerden kaynaklanan afetler (Sanayi kazaları, nükleer kazalar, terör saldırıları, yapay iklim değişikliği, arazi degradasyonu, savaş-kıtlık, göçler, yangın).

Türkiye'nin coğrafi konumu, doğal afetlerle mücadelede önemli bir zorluk oluştursa da afet yönetimi, hazırlık ve müdahale stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulanması, afetlerin olumsuz etkilerinin azaltılması açısından büyük önem taşır (Çakar, 2008).

Afetlerin yıkım gücüne dikkat çekmek, insanların afetlere karşı bilinçli olmalarını ve gerekli önlemleri almalarını teşvik etmek önemlidir. Ancak, afetlerin etkilerini azaltmak için etkili afet yönetimi stratejileri, hızlı müdahale, iyileşme süreçlerinde aktif katılım ve uzun vadeli planlamalar gereklidir (Akkuş, 2022).

Afet eğitimi, bireyleri, toplumları ve kuruluşları afetlere karşı bilinçlendirmeyi ve hazırlıklı olmayı amaçlayan bir eğitim sürecidir. Afet eğitimi, insanların afetlerin potansiyel etkilerini anlamalarını, afet risklerini değerlendirmelerini, afetlerle başa çıkmak için gerekli önlemleri almayı ve afet durumlarında doğru tepkileri verme becerilerini geliştirmeyi hedefler (Avcı, 2019). Afet bilinci ise bireylerin ve toplumların afetlerin potansiyel etkileri hakkında bilgi sahibi olması, afet risklerini

anlaması ve afetlere karşı hazırlıklı olmasıdır. Afet bilinci, insanların afetlerin gerçekleşme olasılığını ve olası etkilerini fark etmesini, afet risklerini değerlendirmesini ve korunma önlemlerini almasını sağlar (Şahan, 2019).

Sosyal bilgiler dersi, doğal afetlerin neden olduğu sosyal ve ekonomik etkileri anlamak için önemli bir araçtır. Bunun yanında sosyal bilgiler dersi, doğal afetlerin toplumlar üzerindeki etkilerini inceleyerek, afet yönetimi stratejileri geliştirme konusunda fikir sağlayabilir. Bu sayede öğrenciler, afetlerin neden olduğu etkileri anlayabilir ve gelecekte oluşabilecek afetler için daha iyi hazırlanabilir (Zengin, 2021).

Sözü edilen bağlamda afet eğitimi aktarımında sosyal bilgiler öğretmenin konumu önem arz etmekte olup, afetlerin sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından öğrencilere doğru şekilde aktarılmasının afetlerde faydalı olacağı düşüncesiyle bu tez çalışmasının yapılmasına karar verilmiştir.

2. AMAÇ

Bu bölümde çalışmanın amacı-önemi, problem ve alt problemler başlıklar halinde belirtilecektir.

2.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin afet bilinci oluşturma sürecindeki rolü son derece önemlidir. Öğrencilerin doğal afetlerin sosyal, ekonomik ve çevresel etkileri konusunda bilgilendirilmesi, toplumun afetlere karşı hazırlıklı olması için temel bir adımdır (Hewitt, 2017, s. 35-40). Sosyal bilgiler öğretmenleri, afet yönetimi stratejileri ve önlemleri hakkında bilgi vererek öğrencilerin afetlere karşı hazırlıklı olmalarını sağlayabilirler (Kortak, 2023). Ayrıca, sosyal adaletsizlikleri azaltmaya yardımcı olacak afet yönetimi stratejileri hakkında da öğrencilere bilgi verebilirler. Bu stratejiler, dezavantajlı gruplara yardımcı olabilir. Toplumsal dayanışma ve iş birliği kültürünün geliştirilmesi, afetlere karşı toplumun birlikte hareket etmesini ve dayanışma göstermesini sağlar (Öcal vd., 2016, s. 72). Bu nedenle, sosyal bilgiler öğretmenlerinin afet bilinci oluşturma sürecindeki rolü, toplumun afetlere karşı hazırlıklı olmasını ve olası kayıpların azaltılmasını sağlayacak önemli bir faktördür (Gezer ve Aksu, 2022, s. 401-402).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin afet bilinci oluşturmadaki etkisi düşünülerek, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet bilincinin değerlendirilmesi de yerinde olacaktır. Sözü edilen sebeple bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet bilinci düzeylerinin belirlenmesidir. Benzer konunun literatürde nicel yöntemlerle araştırılmış olmasıyla birlikte, nitel yöntemlerle derinlemesine incelenen çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Bu açıdan, çalışmamızda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet bilinci düzeylerinin görüşme formları ve içerik analizi aracılığıyla incelenmesi, araştırmanın önemini belirlemektedir.

2.1.1. Problem-Alt Problemler

Çalışmanın araştırma sorusunun belirlenmesinde doğal afetlerin sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından öğrencilere doğru şekilde aktarılmasının faydalı olabileceği düşüncesi etkili olmuştur. Bu bağlamda, araştırma sorusu şu şekildedir: "Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğal afet bilinci algı düzeyleri nasıldır?" Bu ana soruya yönelik olarak belirlenen alt problemler şunlardır:

1. Öğretmen adaylarının tanımlayıcı özellikleri nelerdir?
2. Öğretmen adaylarının doğal afetleri tanımlaması nasıldır?
3. Öğretmen adaylarının doğal afetlerden etkilenme durumları hakkındaki görüşleri nelerdir?
4. Öğretmen adaylarının afet eğitimi hakkında görüşleri nasıldır?
5. Öğretmen adaylarının Türkiye’de doğal afetlerle ilgili çalışmalar yapan kurumlar hakkındaki görüşleri nasıldır?
6. Öğretmen adayları eğitim-öğretim sürecinde doğal afetler hakkında ne düşünmektedirler?

7. Öğretmen adayları toplumun doğal afetler konusunda bilinçlendirilmesiyle ilgili olarak ne tür düşüncelere sahiptirler?

Bu şekilde belirlenen araştırma sorusu ve alt problemler, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet bilinci algı düzeylerini detaylı bir şekilde incelemeyi ve değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğal afetlere yönelik algılarını ve bu konudaki görüşlerini anlamak için önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

3. YÖNTEM

Bu çalışma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğal afet bilinci algı düzeylerini anlamak amacıyla durum çalışması modelini kullanarak tasarlanmıştır. Durum çalışması, belirli bir durum ya da olayın zaman ve mekâna bağlı olarak araştırmacı tarafından belirlenen kriterlere göre detaylı bir şekilde incelendiği bir araştırma yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2017).

Söz konusu araştırma modeli, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet bilinci algısı hakkında derinlemesine bilgi edinmeyi ve bu konudaki farkındalıklarını anlamayı amaçlamaktadır. Bu şekilde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet bilinci algısı üzerindeki etkileri daha detaylı bir şekilde anlaşılacaktır.

Bu çalışma için, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun 16.05.2023 tarihli 5 sayılı kararına göre etik kurul onayı alınmıştır.

3.1. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcı grubu, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi'nde Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören yirmi öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden homojen örnekleme (sosyal bilgiler öğretmen adayı durumu aynı olan grup) kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, araştırma konusuyla doğrudan ilişkili olan bireylerin seçilmesi esasına dayanan bir yöntemdir (Neuman, 2012). Nitel araştırmaların evrene genelleme kaygısı olmadığı için, amaçlı örnekleme yöntemi genellikle tercih edilir ve araştırma konusuyla ilgili derinlemesine bilgi sağlama amacına hizmet eder (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3.2. Veri Toplama Süreci

Bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet bilinci algı düzeylerini belirlemek amacıyla görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme tekniği, nitel araştırmalarda sıklıkla tercih edilmektedir (Punch, 2005). Araştırma kapsamında yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Bu formlar, görüşme konusunun sınırlarını belirleyen ve esneklik tanımayan yapıda tasarlanmıştır (Akman Dömbekci ve Erişen, 2022). Ayrıca, yapılandırılmış görüşme formları farklı zamanlarda uygulandığında benzer sonuçlara ulaşmayı kolaylaştırır (Yalın Uçar, 2012). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet bilinci algı düzeyini ölçmek için hazırlanan yapılandırılmış görüşme formu, on açık uçlu sorudan oluşmaktadır ve araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Elde edilen veriler 2022-2023 öğretim yılı içinde çevrimiçi platformlar aracılığıyla (Zoom ve WhatsApp görüntülü sohbet) toplanmıştır. Görüşmeler, öğretmen adaylarının izniyle kayıt altına alınmış ve daha sonra word programında dökümü gerçekleştirilmiştir.

3.3. Verilerin Analizi

Araştırmadaki verilerin analizinde betimsel ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Betimsel analiz, araştırma hedef kitlesi ile yapılan görüşme verileri arasındaki ilişkiyi değerlendirir (Altunışık vd., 2010). İçerik analizi ise, betimsel analizde elde edilemeyen derinlemesine kavram ve bilgilere ulaşmayı sağlar (Koçak ve Arun, 2013). Nitel araştırmalarda analiz aşamasına geçilmeden önce görüşme formundan elde edilen bilgilerin belirli bir süreçten geçirilmesi gereklidir (Karahana vd., 2022). Bu sürecin ilk adımı, görüşmelerden elde edilen verilerin transkripsiyon edilmesidir. Transkripsiyon sonucunda, araştırma konusu ile ilgili veriler incelenir (Gürbüz ve Şahin, 2017).

Araştırmacının görüşme süresince edindiği notlar da bu süreçte dikkate alınmalıdır (Merriam, 2013). Edinilen veriler kodlanarak kategori ve temalar oluşturulur. Son olarak, oluşturulan kodlar kullanılarak analiz gerçekleştirilir. Gerçekleştirilen analiz verileri, görsel araçlar kullanılarak sunulur ve elde edilen sonuçların anlaşılabilirliği sağlanır (Üzümcü ve Vural, 2016).

Nitel araştırmalarda, veri toplama araçlarının güvenilirliğini test etmek için çeşitli yöntemler mevcuttur. Bu çalışmada, veriler üç uzman tarafından kodlanmıştır. Ayrıca, Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen formül ile görüşme formu kodlarının güvenilirlikleri hesaplanmıştır. İki uzman tarafından gerçekleştirilen kodlar arasındaki uyum oranının %81 olduğu belirlenmiştir. Doğal afet bilinci algı düzeylerinin incelenmesine ilişkin gerçekleştirilen görüşmeler doğrudan alıntı yöntemi ile sunulmuştur. Doğrudan alıntı sunulan bölümlerde, öğretmen adayları "K" olarak tanımlanmıştır. Katılımcıları tanımlayıcı olan bilgilerin frekans ve yüzde dağılımları Sosyal Bilimler için İstatistik (SPSS) programı ile analiz edilmiş ve tablolar halinde sunulmuştur.

4. BULGULAR

Uzman görüşleri olarak hazırlanan 10 adet açık uçlu sorudan oluşan yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen veriler, açık kodlama yöntemi ile değerlendirilerek kodlar, alt temalar ve temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan 6 adet temaya ait bilgiler bu bölümde değerlendirilmiştir.

4.1. Öğretmen Adaylarını Tanımlayıcı Özellikler

Öğretmen adaylarının %35'i 3.sınıf, %30'u 2.sınıf, %20'si 4.sınıf ve %15'i 1.sınıfta öğrenim görmektedir.

Katılımcıların cinsiyet dağılımı incelendiğinde, %55'inin kadın ve %45'inin erkek olduğu görülmektedir. Cinsiyet dağılımının yaklaşık olarak eşit olduğu söylenebilir, bu da çalışmanın farklı cinsiyetlerden katılımcıların perspektiflerini içerdiğini göstermektedir.

Katılımcıların yaş dağılımı incelendiğinde en yüksek oranın 22 (%35) ve 23 (%35) yaşlarında olduğu görülmektedir. Diğer yaşlar ise sırasıyla 21 (%15), 19 (%5), 24 (%5) ve 25 yaşlarıdır (%5). Bu verilere dayanarak, araştırmaya katılanların çoğunluğunun 22-23 yaş aralığında olduğu söylenebilir.

Katılımcıların şehir dağılımı incelendiğinde en yüksek oranın (%20,00) İzmir olduğu görülmektedir. Diğer şehirler sırasıyla Şanlıurfa (%10,00), Kütahya (%10,00), Antalya (%10,00), Erzurum (%10,00), Uşak (%5,00), Mersin (%5,00), Van (%5,00), Ankara (%5,00), Muğla (%5,00) ve Mardin (%5,00) şeklindedir. Bu verilere dayanarak, katılımcıların çeşitli şehirlerden temsil edildiği ve farklı coğrafi bölgelerden gelen perspektiflerin araştırmada yer aldığı ifade edilebilir.

Katılımcıların lise türü dağılımı incelendiğinde en yüksek oranın (%45,00) Anadolu liselerinde olduğu görülmektedir. Diğer lise türleri ise özel liseler/kolejler (%15,00), sosyal bilimler liseleri (%10,00), fen liseleri (%5,00), sağlık meslek liseleri (%5,00), imam hatip liseleri (%5,00), öğretmen liseleri (%5,00), açık öğretim liseleri (%5,00) ve meslek liseleridir (%5,00).

4.2. Doğal Afet Tanımlamada Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Doğal afet tanımı teması içerisinde görüşme formunun 1. sorusu alt tema olarak belirlenmiştir. S1. Doğal afetleri nasıl tanımlarsınız ve size neler çağırıştırıyor?

Araştırma bulguları kapsamında katılımcıların afetleri tanımlama hakkındaki görüşleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Doğal Afet Tanımı Konusunda Katılımcıların Görüşleri

	Afet tanımı	Katılımcılar	n
1	Doğa etkisi ile oluşan olaylar	K7, K8, K9, K10, K13, K15	6
2	Maddi ve manevi zarar veren olaylar	K6, K9, K10, K12, K19	5
3	Yıkıcı sonuçları olan olaylar	K1, K4, K16, K18	4
4	Doğada gerçekleşen olaylar	K3, K4, K11, K12	4

5	Doğa ve insan etkisi ile oluşan olaylar	K5, K14, K20	3
6	Önlem alınması gereken olaylar	K1	1
7	İhmal edilmemesi gereken olaylar	K1	1
8	Tehlikeli olaylar	K2	1
9	Dünyanın dengesini değiştiren olaylar	K5	1
10	Olağanüstü olaylar	K11	1
11	İnsana ve çevreye zarar veren olaylar	K17	1

Öğretmen adaylarının afet tanımıyla ilgili görüşlerine bakıldığında, en yaygın olanı doğal afetlerin doğal etkenlerle meydana gelip maddi-manevi zarara yol açtığı yönündedir. Ancak, bazı katılımcılar bu konuda şu görüşleri dile getirmektedir:

- "Afet kavramı, doğal olaylarla sınırlı olup, insan etkisiyle meydana gelen yıkıcı olayların genel bir adıdır. Ancak bu tanım, dünyanın dengesini bozan etkilere dikkat çekmektedir." (K3)

- "Doğal olayların, önemsiz görülen unsurlara zarar verme potansiyeli taşıyan doğal afetler olarak tanımlanması oldukça vahimdir." (K7)

- "Geniş ölçekli ve beşeri faktörlerden bağımsız olarak, doğanın insan hayatına ve mülkiyete zarar veren olayları afet olarak kabul edilmelidir." (K12)

- "Benim için afet kavramı, önceden kestirilemeyen ve yıkıcı can ve mal kayıplarına neden olan belirsiz ve korkutucu olayları içerir." (K17)

Katılımcıların afet tanımını anlama biçimleri ile öğrenim gördükleri sınıfları arasında bir ilişki bulunmaktadır. Birinci sınıf öğrencileri afetleri daha çok doğal etkilerle meydana gelen olaylar şeklinde tanımlarken, ikinci sınıf öğrenciler daha çok maddi ve manevi zarar veren olaylar şeklinde tanımlamışlardır. Üçüncü sınıf öğrencileri ise yıkıcı sonuçları olan olaylar olarak tanımlarken, dördüncü sınıf öğrencileri doğal afetleri doğa ve insan etkisiyle meydana gelen olaylar olarak algılamışlardır. Katılımcıların doğal afetlere yönelik görüşleri, öğrenim düzeyleri ile yaş ve deneyim faktörleriyle de yakından ilişkili olduğu söylenebilir.

Erkek katılımcıların afetlerin maddi ve manevi zararları konusunda kadın katılımcılara göre daha fazla farkındalık sahibi olduğu görülmektedir. Kadın katılımcılar ise daha çok doğada gerçekleşen olayları vurgulamıştır. Ayrıca, erkek katılımcıların ihmal edilmemesi gereken olayları daha fazla önemsendiği görülmektedir.

19-22 yaş arasındaki katılımcılar, doğal afetleri daha çok doğa etkisi ile oluşan olaylar olarak tanımlarken, 23-25 yaş arasındaki katılımcılar daha çok maddi ve manevi zarar veren olaylar olarak tanımlamaktadır. İhmal edilmemesi gereken olaylar konusunda ise yaşlar arasında önemli bir fark gözlemlenmektedir. 23-25 yaş arasındaki katılımcılar, 19-22 yaş arasındaki katılımcılara göre daha fazla sayıda olayı ihmal edilmemesi gereken olaylar olarak tanımlamaktadır.

4.3. Doğal Afetten Etkilenme Durumu Hakkında Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Afetten etkilenme teması içerisinde görüşme formunun 2. ve 3. soruları alt temalar olarak belirlenmiştir.

S2. Hayatınız boyunca hiç doğal afete maruz kaldınız mı?

S3. Doğal afetlerden en çok hangisi sizi tedirgin eder, bunun sebepleri nelerdir?

Görüşme formunun ikinci sorusu olan doğal afete maruz kalma durumuna ait bilgiler

Tablo 2: Katılımcıların daha önce doğal afete maruz kalma durumuna verdikleri yanıtlar

Doğal Afet Yaşam Durumu	Katılımcılar	n
Evet	K1,K2,K4,K5,K6,K7,K8,K9,K10,K11,K12,K13,K14,K16,K17,K19,20	17
Hayır	K3,K15,K18	3

Toplam

20

Tablo 2'ye göre öğretmen adaylarının %85'nin daha önce doğal afete maruz kaldığı, %15'nin ise maruz kalmadığı anlaşılmaktadır.

En çok maruz kalınan doğal afetin deprem olduğu belirlenmiştir. Bazı katılımcılar birden fazla doğal afete maruz kaldığını bildirmiştir.

Konu hakkında bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

"6 Şubat'ta kaldım, Depreme maruz kaldı, baya hissettik. Depremden sonra Şanlıurfa'da Sel felaketi yaşadık, alt yapı olmadığı için çok sorun çektik. Bölge olarak kurak bölge ve bunlara ilişkin hiçbir önlem alınmadı". (K1)

"Kaldım, Antalya'da 1 hafta süren Manavgat orman yangınları, daha sonra 2 gün önce Buca'da büyük çaplı deprem". (K5)

"Evet, Sel ve Deprem. 2010 yılıydı, Gece yarısı Deprem Bursa Gemlik'te, şiddetini tam net hatırlamıyorum. Evden çıktık apartman dışına, bir de yakın zamandaki İzmir Depremi yaşadık. Onu da geceyi yurdun dışında geçirdik. Sel'de çok küçüktüm evimiz 1. katta idi Gemlik'te o zaman annemin beni kucaklayarak dışarı çıkardığını 3 hafta eve girememiştik". (K19)

4.4. Afet Eğitimi Hakkında Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Afet bilgisi teması içerisinde görüşme formunun 4. sorusu alt tema olarak belirlenmiştir.

S4. Türkiye'de yapılan afet eğitimleri hakkında bir bilginiz var mı?

Türkiye'de gerçekleştirilen afet eğitimleri hakkında katılımcıların bilgi durumları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların afet eğitimi alma durumuna verdikleri yanıtlar

Afet Eğitimi Alma Durumu	Katılımcılar	n
Evet	K2,K5K14,K18,K19	5
Hayır	K1,K3,K4,K6,K7,K8,K9,K10,K11,K12,K13,15,K16,K17,K20	15
Toplam		20

Tablo 3'e göre, öğretmen adaylarından sadece %25'i doğal afetler konusunda eğitim almıştır. K2 ve K5 olarak kodlanan katılımcılar doğal afet eğitimlerini ilk ve orta okul düzeyinde verilen eğitimler olarak belirtmiştir. K19 olarak kodlanan katılımcı afet eğitimini lisede aldığını belirtirken K18 olarak kodlanan katılımcı sadece deprem için eğitim aldığını bildirmiştir. Katılımcılardan sadece K14 olarak kodlanan katılımcı üniversitenin online düzenlediği afet eğitimine katıldığını beyan etmiştir. K14 olarak kodlanan katılımcı ayrıca Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından verilen eğitime katıldığını belirtmiştir.

2. sınıfta okuyan katılımcıların %20'si doğal afet eğitimi almışken 3. ve 4. sınıfta okuyan katılımcıların %40'ı doğal afet eğitimi almıştır. 1. sınıfta okuyan katılımcılar ise hiç eğitime katılmamıştır.

Katılımcıların %40'ı erkek, %60'ı kadın ve toplamda 5 kişi evet yanıtı verirken, %46,67'si erkek, %53,33'ü kadın ve toplamda 15 kişi hayır yanıtı vermiştir.

19-24 ve 25 yaşındaki katılımcıların doğal afet eğitimini hiç almadıkları görülmektedir. 21-22 ve 23 yaşındaki katılımcıların ise doğal afet eğitimlerine katıldığı belirlenmiştir.

4.5. Doğal Afet Çalışması Gerçekleştiren Kurumlar Hakkında Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Doğal afet çalışması gerçekleştiren kurumlar teması içerisinde görüşme formunun 5. sorusu alt tema olarak belirlenmiştir.

S5. Türkiye'de doğal afetler ile ilgili çalışma yapan kurumları biliyor musunuz?

Katılımcıların Türkiye’de Doğal Afetler ile ilgili çalışma yapan kurum bilgisine ait veriler Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4: Doğal Afet Çalışması Gerçekleştiren Kurumlar Konusunda Katılımcıların Görüşleri

Türkiye’de doğal afet çalışması gerçekleştiren kurumlar	Katılımcılar	n
1 AFAD	K3, K4, K5, K6, K7, K8, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K20	14
2 KIZILAY	K4, K8, K12, K15, K16	5
3 TEMA VAKFI	K6, K9, K11	3
4 AKUT (Arama Kurtarma Derneği)	K3, K13	2
5 AHBAP (Anadolu Halk ve Barış Platformu)	K5, K17	2
6 UMKE (Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi)	K4	1
7 YEŞİLAY	K8	1
8 Bilgim yok	K1, K2, K10, K18	4

Tablo 4’e göre, doğal afetler ile ilgili çalışma gerçekleştiren kurumlardan AFAD’ı bilme oranı en yüksektir. Kızılay Kurumu ise ikinci sırada yer almaktadır. Üçüncü sırada ise görevi erozyon ile mücadele ve doğayı koruma olan Tema Vakfı yer almaktadır. Katılımcılardan dört kişi (%20) ise Türkiye’de doğal afetler ile ilgili çalışma yapan herhangi bir kurum bilmediklerini belirtmişlerdir. Katılımcılardan K1, K2 ve K10’un daha önce doğal afete maruz kalmasına rağmen kurum bilgisine sahip olmadığı tespit edilmiştir.

2. ve 3. sınıf öğrencilerinin doğal afetlerde çalışma gerçekleştiren kurumları diğer sınıflara göre daha fazla bildikleri belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların büyük çoğunluğu AFAD’ı bilirken, sınıf düzeyine göre dağılım farklılık göstermektedir. Örneğin 2. sınıf katılımcıları arasında Kızılay bilgisi daha yaygınken, 3. sınıf katılımcıları arasında TEMA Vakfı ve AKUT gibi kurumlar daha belirgin görünmektedir.

AFAD, Kızılay ve TEMA Vakfı gibi kurumların bilinirliği cinsiyetlere göre farklılık göstermezken, AKUT ve AHBAP gibi kurumlar daha çok erkek katılımcılar arasında bilinmekte, UMKE ve YEŞİLAY gibi kurumlar ise daha çok kadın katılımcılar arasında bilinmektedir.

Afetler ile ilgili çalışma gerçekleştiren kurumların bilinirliği yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir. 23 yaş grubunda hem AFAD hem de KIZILAY diğer kurumlara göre daha bilinir durumdadır. Genç yaş gruplarında TEMA Vakfı’nı bilenlerin sayısı daha yüksekken Kızılay’ı bilenlerin sayısı daha düşüktür.

4.6. Eğitim-Öğretim Sürecinde Doğal Afetler Hakkında Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Eğitim öğretim sürecinde doğal afet teması içerisinde görüşme formunun 6., 7. ve 8. soruları alt temalar olarak belirlenmiştir.

S6. Öğrenim hayatınızda afet eğitimi yer aldı mı, buna ilişkin neler hatırlıyorsunuz?

S7. Sosyal Bilgiler dersinde doğal afetlerin yeri ve önemi nedir?

S8. Sosyal Bilgiler dersinde afet eğitimi hakkında nasıl bir yol izlenmelidir?

Görüşme formunun altıncı sorusu olan öğrenim hayatındaki afet eğitimi durumuna ait bilgiler Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5: Katılımcıların Öğrenim Hayatındaki Afet Eğitimi Durumuna Ait Bilgileri

Afet Eğitimi Alınan Eğitim Seviyesi	Katılımcılar	n
Lise	K2,K4,K5,K6,K10,K11,K13,K19,K20	9
Ortaokul	K2,K5,K6,K13,K15,K19	6

İlkokul	K1,K8K,11,K19	4
Üniversite	K11	1
Bilinmeyen	K3,K7,K9,K12,K14,K16,K17,K19	8

Tablo 5'e göre afet eğitimi alınan eğitim seviyesi oranı en yüksek lise iken, ikinci sırada ortaokul, üçüncü sırada ilkokul yer almaktadır. Sadece bir katılımcı üniversitede afet eğitimi aldığını bildirmiştir.

Lise ve ortaokul düzeyinde afet eğitimi alma oranı yüksektir. Özellikle 3. sınıf öğrencilerinin %50'si ortaokul düzeyinde afet eğitimi almıştır. İlkokul öğrencilerinin %25'i, üniversite öğrencilerinin ise %100'ü afet eğitimi almıştır. Öğrenim düzeyi belirtilmeyen katılımcıların ise %37,50'si afet eğitimi almıştır.

Lise düzeyinde eğitim alan katılımcıların %66.67'si kadın, %33.33'ü erkek iken, ortaokul düzeyinde eğitim alan katılımcıların %50'si erkek ve %50'si kadındır. İlkokul düzeyinde eğitim alan katılımcıların %75'i kadın, %25'i erkek iken, üniversite düzeyinde eğitim alan tek katılımcı erkektir. Eğitim düzeyi belirtilmeyen katılımcılarda kadınların oranı %37,50, erkeklerin oranı ise %62.50 şeklindedir. Toplamda, kadınların afet eğitimi alma oranı %53.57 iken, erkeklerin oranı %46.43 olarak kaydedilmiştir.

22 yaş grubu içinde afet eğitimini alan katılımcıların en yüksek oranı sıra ile lise ve ortaokuldur. 23 yaş grubu içinde ise ortaokul ve ilkokul oranının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Üniversite düzeyinde eğitim alan tek grup ise 24 yaş grubudur.

Anadolu lisesi mezunu olan katılımcıların %55,56'sı afet eğitimi almıştır. Özel lise-koleji, sosyal bilimler lisesi, fen lisesi ve sağlık meslek lisesi mezunu katılımcıların her biri %11,11'lik bir oranda afet eğitimi almıştır.

Tablo 6: Katılımcıların Afet Eğitimlerini Alma Durumlarına Ait Bilgiler

Afet Eğitimi İçeriği	Katılımcılar	n
Tatbikat	K1,K4,K7,K10,K12,K13,K14,K,15,K16,K20	10
Ders	K2,K3,K5,K6,K8,K9,K11	7
Belirtilmeyen	K17,K19	2
Aile İçi Eğitim	K18	1

Tablo 6'ya göre katılımcılar afet eğitimlerini en çok tatbikatlar ile aldıklarını belirtmişlerdir. Ancak tatbikatların sadece yerine getirilmek için yapıldığı, öğretmeye uygun olmadığı görüşü çoğunluktadır. Konu hakkında bazı öğretmen adaylarının görüşleri şu şekildedir:

"Afet eğitimi sözde yer aldı diyebilirim ben size, çok bet hatırlamıyorum, deprem tatbikatı olurdu, o da tam anlamıyla yerine getirilmezdi. Çok fazla bilgi verilmiyordu, o sesi duyduğumuz anda merdivenlerden korkuluklara yaklaşmadan okulun bahçesine sırayla gideceğimizi söylemişlerdir. Zil sesi çalıyordu bahçeye iniyorduk bu kadar". (K14)

"Ortaokulda tatbikatlarda yer aldım. Klasik tahliye sınıfı dışarı çıkarma vs". (K15)

"İlkokul ve lise ve ortaokul dönemlerinde deprem ve yangın tatbikatlarının içerisinde bulundum. Siren, arbede şeklinde asla düzenli değildi". (K19)

K18 olarak kodlanan katılımcı eğitim öğretim hayatı boyunca afet eğitimi almadığını sadece ailesinin konu hakkında eğitim verdiğini belirtmiştir. Katılımcının konu hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

"Dürüst olmak gerekirse hiç almadım. Ailem bu konuda eğitim verdi". (K18)

Katılımcılardan sadece bir tanesi sivil toplum kuruluşlarından uygun eğitimi aldığını bildirmiştir. Katılımcının konu hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

"Lise de 1 hafta boyunca 1 hafta boyunca bize gelip bilgi verdiler, Sivil Toplum kuruluşu idi. deprem tatbikatı yaptılar. Nasıl korunabiliriz". (K20)

Afet eğitimini tatbikat olarak aldığını belirten katılımcılardan 4'ü tatbikat eğitimini nerede aldığını belirtmemişken, katılımcılardan 3'ü eğitimi lisede aldığını bildirmiştir. Afet eğitimini ders olarak aldığını belirten 7 katılımcıdan 3'ü eğitimi hem ortaokulda hem de lisede aldığını belirtmiştir.

Katılımcıların %70'i afet ile ilgili eğitimlerin sosyal bilgiler dersinde verilmesi gerektiği görüşündedir. Öğretmen adaylarının %45'i sosyal bilgiler dersinde doğal afet derslerinin verilmesi sonucunda öğrencilere küçük yaşta afet bilinci aşılanabileceği görüşündedir. Konu hakkında bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

- "Çok önemli bir yeri var, sosyal bilgiler dersi ortaokul yaşlarında verildiği için öğrenmeye istekli, küçük yaşlarda bu bilinci aşılacak önemli". (K3)

- "Öncelikle bilinç kazandırıyoruz, nedir ne değildir, neler olduğunu öğretiyoruz, fikirler veriyoruz. Sınıf olarak tatbikatlar yapıyoruz, deprem üzerinden gidersek deprem çantasında neler olduğunu anlatıyoruz". (K4)

- "Sosyal bilgiler dersinin içerisinde var doğal afetler, bu gördüğümüz felaketlerden sonra en başından da bunu düşünüyordum, afetler ve afet eğitimi ilkokulda ve ortaokulda yalnız başına bir ders olması gerekiyor. Deprem ülkesiyiz, depremlere açığız. Yeterli bilgi verilmiyor. Afetler insanların bilinçsizliğinden, binalardan, yapı denetiminin eksikliğinden kaynaklı. SBÖ içerisinde afetlerin ne olduğu genel anlamda veriliyor. Afetin tanımı ve sebepleri veriliyor. Biz neler yapmalıyız gibi veriliyor fakat bu kesinlikle yeterli değil. Kendi öğretim hayatım boyunca da böyle oldu. O yüzden Afetlerde Afet yönetimi SBÖ'nün içinde olmalı. SBÖ öğretmenleri vermeli". (K14)

Katılımcıların %20'si sosyal bilgiler dersinin disiplinler arası bir ders olduğu görüşündedir. Bazı katılımcıların konu hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

- "Sosyal Bilgiler dersi multidisipliner bir alan ve diğer bilimlerle ilişkili. Nitelikli bir sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilere, mesela okul öncesinden başlanmalı bu bilgiler ancak verilmiyor. Psikolojik desteği verilmeli, afet bilinci verilmeli. Böyle olursa daha kalıcı olur". (K8)

- "Sosyal bilgiler genel olarak disiplinler arası bir ders doğal afetler de bunlarla ilişkin". (K9)

Katılımcıların sadece %15'i sosyal bilgiler dersinde doğal afetler konusunda teorik bilginin pratik bilgi ile desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Görüşme formunun sekizinci sorusu olan sosyal bilgiler dersinde afet eğitimi hakkında izlenmesi gereken yola ait katılımcıların görüşleri Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: Katılımcıların Sosyal Bilgiler Dersinde Afet Eğitimi Hakkında İzlenmesi Gereken Yol Konusundaki Görüşleri

Sosyal Bilgiler Dersinde Afet Eğitimi Hakkında İzlenilmesi Gereken Yol	Katılımcılar	n
Uygulama Ağırlıklı Ders Olmalı	K7,K8,K9,K10,K13K,15,K16,K18,K19,K20	10
Nitelikli Eğitmen Olmalı	K12,K14,K17	3
Zorunlu Olarak Ayrı Bir Ders Açılmalı	K5,K14	2
Sürdürülebilir Olmalı	K4,K8	2
Ders İçeriği Zenginleştirilmeli	K6,K11	2
Ders Saati Arttırılmalı	K1	1
Yetkili Kurumlara Ziyaretler Yapılmalı	K2	1
Sadece Öğrencilere değil Toplumda da eğitim Verilmeli	K18	1

Tablo 7'ye göre, sosyal bilgiler dersi içinde verilen afet eğitimlerinin uygulamalı ağırlıklı olarak verilmesi önerisi %50 ile en yüksek orana sahiptir. Konuya ilişkin bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

"Uygulama yapılmalı hem teoriği verilmeli hem uygulama yapılmalı daha fazla". (K15)

"Bunu uygulamalı öğretmesi gerekir. Onda da Devlet destekli olması gerekir. Deprem tatbikatları çok iyi örnek buna, sıralara çömelme vs. bunların yapılması lazım". (K18)

"Öncelikle teorik değil pratik bilgi verilmeli, tatbikatların daha düzgün ve yararlı bir şekilde olması gerekir. Okulu tahliye etmek durumlar dışında bilim araştırma merkezlerindeki simülasyon türü eğitim. Her öğrenci buna alışması gerekir". (K19)

Katılımcılardan üçü afet eğitimi veren öğretmenlerin nitelikli olması gerektiğini savunmaktadır. Konuya ilişkin üç öğretmen adayının görüşü şu şekildedir:

"Öncelikle anlatan uygulamayı yaptıran kişiye eğitim verilmeli, ondan sonra öğretmen aktarmalı". (K12)

"Ayrı bir ders olarak da verilmeli, ancak illaki sosyal bilgiler dersi içinde verilecekse bunun için AFAD da görevli ve bilinçli insanlar var, seminerler düzenleniyor. Ancak eğitim düzeyinde çok az yetersiz, Bilinçli kişilerden ortaokul ve diğer gruplara uzmanlar tarafından okula davet edilerek panel ve forumlar düzenlenmeli. Bir öğretmenin şu anda verdiği teori anlamında yeterli ama biz bunu sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından aldık. Kesinlikle işin uzmanları katılmalı. Gerekirse 49 jeologlar tarafından belirli dersler verilmeli SBÖ Öğretmenleri bu konuda eğitilmeli". (K14)

"En başta ders veren hocaların gerekli bilgiyi alması gerekir. Çoğu şu anki üniversitedeki öğrencileri düşündüğüm zaman bu konulardan bir haber, hangi hoca anlatacaksa o konuda bilgisi olması gerekir. Sırf kitaptan değil bildiğini aktarması gerekir". (K17)

Katılımcılardan ikisi afet eğitimi için müfredatta zorunlu bir ders açılması gerektiğini belirtmiştir. Nitekim öğretmen adaylarından birisinin görüşü şu şekildedir:

"Ayrıca bir ders açılması gerekir doğal afetler olarak herkesin bilinçlenmesi gerekir doğal afetler ile iç içeyiz zorunlu olarak herkesin bilgilendirilmesi gerekir". (K5)

4.7. Doğal Afet Bilincinin Topluma Kazandırılması İçin Yapılması Gerekenler Konusunda Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Doğal afetlerle ilgili toplumun bilinçlendirilmesi teması içerisinde görüşme formunun 9. ve 10. soruları alt temalar olarak belirlenmiştir.

S9. Doğal afet bilincinin topluma kazandırılması hususunda ne gibi çalışmalar yapılabilir?

S10. Doğal afet bilincinin topluma kazandırılmasında sosyal bilgiler öğretmenin rolü nedir?

Görüşme formunun dokuzuncu sorusu olan doğal afet bilincinin topluma kazandırılması için yapılması gerekenler hakkında katılımcıların görüşleri Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8: Öğretmen Adaylarının Doğal Afet Bilincinin Topluma Kazandırılması İçin Yapılması Gerekenler Konusundaki Görüşleri

Doğal Afet bilincinin topluma kazandırılması için Yapılması Gerekenler	Katılımcılar	n
Bilinçlendirme Eğitimleri	K1, K2, K4, K6, K9, K11, K12, K16, K17, K19,	10
Her Bireyin Zorunlu Afet Eğitimi Alması	K8, K10, K20,	3
Medyada afet Bilincinin Yaygınlaştırılması	K13, K14, K16	3
Afet Bölgelerine Ziyaretleri	K3	1
Velilerin Bilinçlendirilmesi	K5	1
Merkezi Yönetimler Vasıtasıyla	K15	1
Depremi Önceden Tespit Edebilecek Bir Sistem Geliştirilmeli	K8	1

Tablo 8’e göre doğal afet bilincinin topluma kazandırılması için yapılması gerekenler konusunda katılımcıların %50’si bilinçlendirme eğitimleri olması gerektiğini savunmuşlardır. Konu hakkında bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

- "Eğitimler artırılmalıdır, öğrenciler daha çok eğitim verilmeli, ciddiyet ve hassasiyet artırılmalı. Bu konu içinde çok durulmalı, tatbikatlar, etkinlikler, ülkece önemsenmeli". (K2)

- "Gençlik merkezlerinde ücretsiz olarak eğitim olmalı ve tanıtımları arttırmaları lazım". (K6)

- "İlkokul başta olmak üzere gerekli eğitim, verilmeli bulunulan bölgeye göre şekillendirilmeli. Örneğin Karadeniz'de Heyelan, Doğuda Çığ, Diğer Bölgelerde ise Deprem vs". (K12)

- "Halk Eğitim Kursları, Aktif olarak kullanılıyor. En ufak çalışan bir yerde çıraklık belgesi var, onu verirken bu bilgileri de vermesi gerekirken. Halk eğitim merkezlerinde bu sağlanabilir". (K17)

Üç katılımcı her bireyin zorunlu doğal afet eğitimi alması gerektiğini savunurken diğer üç katılımcı afet bilincinin yaygınlaştırılması için medya araçlarının kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Konu hakkındaki görüşler şu şekildedir:

- "Şu şekilde; bir afet yaşıyoruz yakın zamanda da yaşadık evet ama duygusal yönden maddi manevi her şey yapılıyor. Ancak zaman geçince unutuluyor. Ateş düştüğü yeri yakıyor. Bunun olmaması için ben şöyle yaklaşıyorum. Herkesin hakkı vardır bu bilincin oluşturulması için yasalarla korunması gerekir. Doğusunda hakkı vardır yasalarla olması gerekir. Kişisel bağlamda devlet müdahalesi olması gerekir. Kişi bazlı. Ancak böyle düzelebilir". (K8)

- "Medya günümüzün vazgeçilmezi bana göre her şey medya. Okul çağındaki çocuklara okulda verilmeli ancak halkın büyük bir kısmı onlara da en kolay ulaşmanın yolu afetlerin medyaya verilmesi, en son depremde bile herkesin televizyonu kitle iletişim araçları açtı. Yarışma programları veya başkaca programların konulması yerine izdivaç programları, yemek programı gibi afet programları konulmalı. Bu bütün kanallarda olmalı. Nasıl bir seçim bütün kanallarda yayımlanıyor bu da bütün kanallarda yayımlanmalı. Aynı zamanda gerekli kadarıyla ev ev gezilerek bilgilendirilmeli İnsanları telefon ve bilgisayarlarına e-posta gönderilerek bilgilendirilmeli. Afet dersi ayrı olarak verilmeli". (K14)

Afet bilincinin topluma kazandırılması için bilinçlendirme eğitimlerinin yapılması gerektiğini savunan 10 katılımcının %70'i 2. ve 3. sınıfta öğrenim görenlerdir. Afet bölgesine ziyaretlerin etkili olacağı düşüncesi yalnızca 1. sınıf öğrencilerinden gelirken, velilerin bilinçlendirilmesi önerisi 2. sınıf öğrencilerinden, merkezi yönetim ve depremi önceden tespit edecek sistem önerileri ise yalnızca 3. sınıf öğrencilerinden gelmiştir.

Her bireyin zorunlu afet eğitimi alması görüşüne sadece kadınlar katılmıştır. Ayrıca afet bilincinin topluma kazandırılmasında bilinçlendirme eğitimlerinin önemli olduğu görüşüne kadınlar erkeklerden daha olumlu bakmaktadır. Buna karşın medyada afet bilincinin yaygınlaştırılması düşüncesine erkekler kadınlardan daha olumlu bakmaktadır.

Afet bilincinin topluma kazandırılması için bilinçlendirme eğitimlerinin yapılması gerekliliğine en çok 22 yaş grubu katılmaktadır. Yine her bireyin zorunlu afet eğitimi alması önerisine en çok katılım 22 yaş grubundadır. Velilerin bilinçlendirilmesi gerektiği görüşüne sadece 21 yaş grubu katılırken, merkezi yönetim ve depremi önceden tespit edecek sistem önerileri ise yalnızca 23 yaş grubu tarafından belirtilmiştir.

Görüşme formunun onuncu sorusu olan doğal afet bilincinin topluma kazandırılmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin rolü hakkında katılımcıların görüşleri Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9: Doğal Afet Bilincinin Topluma Kazandırılmasında Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Rolü Hakkında Katılımcıların Görüşleri

Doğal Afet bilincinin topluma kazandırılmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin rolü	Katılımcılar	n
1 Öğrenci bilinçlendirme	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K10, K14, K15, K16, K17, K19, K20	13
2 Rehberlik rolü	K9, K12, K13, K19, K20	5

3	Velileri bilinçlendirme	K6, K7, K14	3
4	Belirtilmeyen	K8, K11, K18	3
5	Halkı bilinçlendirme	K3, K5	2

Tablo 9'a göre öğretmen adayları, doğal afet bilincinin topluma kazandırılması konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin önemli bir rol oynadığını vurgulamıştır. Özellikle, öğrencileri bilinçlendirme noktasında sosyal bilgiler öğretmenlerine büyük görev düştüğünü ifade etmişlerdir. Bu durum, umut verici bir perspektif sunmaktadır.

Katılımcılar arasında yapılan görüşmelerde, öğrencilerin doğru bilgi ve davranışları özümsemesi ve bu bilgiyi ailelerine aktarması yoluyla, bilincin yayılacağına dair bir inanç dile getirilmiştir. Ayrıca, sosyal bilgiler öğretmenlerinin rehberlik rolünün altının önemle çizildiği görülmüştür. Bu, sosyal bilgiler dersinin kapsamının, öğrencilere sadece bilgi aktarmakla kalmayıp, aynı zamanda onları rehberlik etme ve bilinçlendirme sürecine dâhil etme potansiyeline işaret etmektedir.

Katılımcıların %25'i, sosyal bilgiler öğretmenin rehberlik rolünü vurgulamıştır. Bu durum, umut verici bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Bu yaklaşım, öğrencilerin sadece sözlü bilgilerle değil, aynı zamanda uygulamalı deneyimlerle de öğrenmelerini sağlayarak, afet bilincinin daha geniş kitlelere yayılmasına katkı sağlayabilir.

Sözü edilen görüşler, sosyal bilgiler öğretmenlerinin, medya aracılığıyla toplumun geniş kesimlerine ulaşarak, afet bilinci konusunda bilgilendirme yapabileceği ve velilere yönelik etkili iletişim stratejileri geliştirebileceği umudunu artırmaktadır.

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulguları kapsamında tartışma, sonuç ve öneriler alt başlıklarına yer verilecektir.

4.1. Tartışma

Üniversite öğrencilerinin afet bilincinin irdelendiği bir çalışmada, afet ve acil durum bilgisi oranlarının yaklaşık olarak %25 civarında olduğu rapor edilmiştir (Gümüş Şekerci vd., 2023, s.79-80). Aynı şekilde, üniversite öğrencilerinin afetle başa çıkma kapasitelerinin incelendiği bir başka çalışmada, afet tehlikeleri ile afet riskleri gibi temel kavramların karıştırıldığı belirtilmiştir (İnal vd., 2012, s. 18). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla yapılan bir çalışmada ise, katılımcıların %42'sinin afetlerin can ve mal kaybı, %8'inin ise doğal sebeplerle oluştuğunu belirttikleri ifade edilmiştir (Torlak, 2021, s. 44). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afetlere dair inançlarına yönelik yapılan bir çalışmada, katılımcıların çoğunun yanıltıcı inançlara sahip olduğu belirtilmiştir. Örneğin, hayvanların afetleri sezebileceği, sık depremlerin büyük depremleri engelleyebileceği gibi yanlışlar olduğu rapor edilmiştir. Ayrıca, uluslararası müdahalenin hayat kurtarabileceği ve afet sonrası ekonomik sağlık sorunlarının ortaya çıkabileceği belirtilmiştir (Öcal vd., 2016, s. 80-81). Söz konusu çalışmada, öğretmen adaylarının doğal afetlerin genellikle doğanın etkisiyle oluştuğu ve maddi-manevi zarara yol açtığı şeklindeki görüşleri dikkat çekmektedir. Bu yaygın görüş, doğal afetlerin genellikle doğal süreçlerin sonucunda meydana gelmesi ve insanların kontrolünde olmayan faktörlerden kaynaklanması gerçeğine dayanabilir.

Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, katılımcıların %53'ünün afetle ilgili kurumlar hakkında bilgi sahibi olduğu tespit edilmiştir (Gümüş Şekerci vd., 2023, s. 79-80). Benzer şekilde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet bilinci üzerine gerçekleştirilen bir çalışmada ise, katılımcıların %75'inin bu kurumlardan haberdar olduğu rapor edilmiştir (Torlak, 2021, s. 62). Özellikle öne çıkan kurumlar arasında AFAD ve Kızılay bulunmaktadır. AFAD, Türkiye'deki doğal afetlerin yönetimi ve müdahalesi konusunda kritik bir rol oynamaktadır ve öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun bu kurumu tanıması olumlu bir gelişmedir. Benzer şekilde, Kızılay da doğal afetlerin neden olduğu acil durumlarda önemli bir yardım ve destek sağlayan bir kuruluştur ve öğretmen adaylarının bu kurumu tanıması olumludur. Araştırmada üçüncü sırada yer alan Tema Vakfı,

erozyonla mücadele ve doğayı koruma konularında faaliyet gösteren bir vakıftır. Tema Vakfı'nın da doğal afetlerle ilgili çalışmalara katkı sağladığı ve öğretmen adaylarının bu kurumu tanınması önemlidir. Ancak, dört katılımcının Türkiye'deki doğal afetlerle ilgili çalışma yapan kurumu bilmediğini belirtmesi, doğal afetler ve afet yönetimi konusunda yapılan eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının daha da artırılması ve yaygınlaştırılması gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu sonuçlar, toplumun doğal afetlere hazırlık ve müdahale konusundaki bilincinin artırılması için önemli bir gösterge olarak değerlendirilmektedir.

Aras ve diğerleri tarafından yürütülen bir çalışmada, sağlık bilimleri fakültesindeki öğrencilerin afet bilinç düzeyleri incelenmiş ve toplumun bilinçlendirilmesi için görsel afişler ve simülasyonlar gibi araçların kullanılması gerektiği öne sürülmüştür (Aras vd., 2021, s. 47). Farklı branşlardaki öğretmen adaylarının afet bilinci üzerine yapılan bir incelemede, sosyal bilgiler öğretmen adayları ile sınıf ve matematik öğretmen adayları arasında belirgin farklılıklar tespit edilmiştir (Dikmenli ve Yakar, 2019, s. 402). Yine bir başka çalışmada, sosyal bilgiler alanındaki öğretmen adaylarının %82,5'inin toplumu afet konusunda bilinçlendirdiği rapor edilmiştir (Torlak, 2021, s. 82). İlkokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitimin etkisinin incelendiği bir doktora çalışmasında ise bu yöntemin öğrencilerin derse olan ilgisini artırarak toplumsal bilince olumlu katkı sağlayabileceği belirtilmiştir (Avcı, 2019, s. 108-113).

Görüldüğü gibi afet bilincinin topluma kazandırılmasında sosyal bilgiler öğretmenlerine önemli bir rol düşmekte ve sosyal bilgiler dersi afet bilinci oluşturma ve yaygınlaştırmada etkili bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sonuçlar çalışmamızın bulgularıyla da benzerlik göstermektedir.

4.2. Sonuç

Bu çalışmaya göre katılımcıların %85'i geçmişte doğal afetlere maruz kaldıklarını belirtmiş ve bu deneyimlerini daha çok depremle ilişkilendirmişlerdir. Ayrıca, depremin diğer afetlere göre daha yıkıcı olduğu ve ülkemizin deprem riski taşıyan bir bölgede bulunmasının endişeye yol açtığı belirtilmiştir. Orman yangınları ve kuraklık gibi küresel sorunlar da önemli afetler olarak kabul edilmektedir.

Katılımcıların doğal afetlere dair algıları ile öğrenim seviyeleri arasında belirgin bir ilişki gözlenmektedir. Birinci sınıf öğrencileri genellikle doğal afetleri doğal etkilerin neden olduğu olaylar olarak tanımlarken, ikinci sınıf öğrencileri daha çok bu olayları maddi ve manevi zararlarla ilişkilendirme eğilimindedir. Üçüncü sınıf öğrencileri ise afetleri yıkıcı sonuçlar doğuran olaylar olarak görürken, dördüncü sınıf öğrencileri bu olayların hem doğal hem de insan etkisiyle meydana geldiğine vurgu yapmaktadır.

Katılımcıların doğal afetlere yönelik algıları, öğrenim düzeyleri, yaşları ve deneyimleri ile yakından ilişkilidir. Ayrıca, erkek katılımcıların doğal afetlerin hem maddi hem de manevi zararlarını daha fazla farkındalıkla ele aldığı ve bu konuda kadın katılımcılara göre daha yüksek bir hassasiyet gösterdiği belirlenmiştir. Kadın katılımcılar ise doğal afetleri tanımlamak için daha çok doğal olaylar vurgusu yapmaktadır.

Yaş grupları arasında da dikkate değer farklılıklar bulunmaktadır. 19-22 yaş aralığındaki katılımcılar doğal afetleri özellikle doğal etkilerle meydana gelen olaylar olarak tanımlarken, 23-25 yaş aralığındaki katılımcılar ise daha çok maddi ve manevi zararları öne çıkararak tanımlamışlardır.

Afet eğitimiyle ilgili bulgular, öğretmen adaylarının mevcut eğitimlerinin yetersiz olduğunu göstermektedir. Çalışmaya katılanların çoğunluğu, ilkökul ve ortaokul düzeyinde aldıkları afet eğitimlerinin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Bu eğitimlerde, tatbikatlar en sık kullanılan öğrenme yöntemi olmasına rağmen, katılımcıların önemli bir kısmı bu tatbikatların yalnızca rutin uygulamalar olduğunu ve öğretme amacına hizmet etmediğini ifade etmektedir. Bu bulgular, afet eğitimi alanında yapılması gereken iyileştirmelerin altını çizmektedir.

Afet bilincinin topluma kazandırılması için çeşitli öneriler bulunmaktadır. Çoğunluk, afet eğitiminin sosyal bilgiler derslerinde verilmesinin uygun olduğunu düşünmektedir. Özellikle çocuk

yaşlarda afet bilincinin aşılabilmesi için vurgulanmaktadır. Medya araçları, bilinçlendirme eğitimleri ve öğrenciler aracılığıyla velilerin bilgilendirilmesi gibi yöntemler önerilmektedir. Öğretmen adaylarına, afet bilincini topluma kazandırmada önemli bir rol düştüğü vurgulanmaktadır.

4.3. Öneriler

Doğal afetlerin çeşitli türleri ve bu afetlerin toplum üzerindeki etkilerini daha derinlemesine anlama amacıyla eğitim materyallerinin geliştirilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu materyaller, farklı yaş gruplarının ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlanmalı ve afetlerin etkilerini daha iyi kavramalarına olanak tanıyacak şekilde oluşturulmalıdır.

Sosyal bilgiler müfredatının, öğrencilere toplumsal etkileşimleri ve çevresel dinamikleri anlama fırsatı sunduğu ve bu bağlamda afetlerin toplum ve çevre üzerindeki etkilerinin müfredat içine entegre edilmesi gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Bu entegrasyon sayesinde, öğrencilere afet bilincinin ve yönetimi stratejilerinin önemi vurgulanmalıdır. Ayrıca, seçmeli afet eğitimi dersinin müfredata entegre edilmesi yerinde bir girişim olacaktır.

Tatbikatların öğrencilere pratik beceriler kazandırma potansiyeline vurgu yapılmaktadır. Ancak, bu tatbikatların yalnızca rutin uygulamalar olmaması gerektiği, aksine afet senaryolarına dayalı olarak tasarlanarak öğrencilere gerçek dünya durumlarına yönelik hazırlık yapma yetilerinin kazandırılması gerektiği belirtilmektedir. Bu çerçevede eğitim programlarının içeriğinin gözden geçirilmesi ve daha etkili öğrenme yöntemlerinin kullanılması, öğrencilerin afetlere daha iyi hazırlanmalarına katkı sağlayabilir.

Medyanın afet bilincinin geniş kitlelere yayılmasında etkili bir araç olduğu ifade edilmektedir. Bu kapsamda, doğru ve güvenilir bilgiler içeren kampanyaların düzenlenmesi, televizyon, radyo ve dijital platformlar aracılığıyla afetlerin nedenleri, etkileri ve afet yönetimi stratejilerinin halka aktarılması isabetli bir girişim olacaktır.

Son olarak, öğretmen adaylarına afetlerin etkilerini anlama, afet bilinci oluşturma ve öğrencilere afet yönetimi konularında rehberlik etme becerileri kazandırılmasının önemi üzerinde durulmaktadır. Bu amaçla, öğretmen eğitim programlarının afet yönetimi alanında kapsamlı içeriklerle güçlendirilmesi gereklidir.

KAYNAKLAR

- Akkuş, E. (2022). *İlkokul öğrencilerinin temel afet bilinci farkındalığı (İğdir İli örneği)* [Yüksek Lisans Tezi]. İğdir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Akman Dömbekci, H. ve Erişen, M. A. (2022). Nitel araştırmalarda görüşme tekniği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (Özel Sayı 2), 141-160.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Sakarya Yayıncılık.
- Aras, M., Mumcu, A. ve Karabey, T. (2021). Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin afet bilinç düzeylerinin belirlenmesi. *TOĞÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 40-49.
- Avcı, G. (2019). *Sınıf dışı eğitimin ilkökul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutum, başarı ve hatırd tutma düzeyine etkisi* [Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, F. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Can, H. (2023). *Engelli bireylerde afet bilinci oluşmasına yönelik çalışmalar: Afyonkarahisar ilinden örnekler* [Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Çakar, Ö. (2008). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinin deprem bilinci geliştirmedeki rolüne dair öğretmen görüşleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dikmenli, Y. ve Yakar, H. (2019). Öğretmen adaylarının afet bilinci algı düzeylerinin incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 386-416.

- Gezer, U. ve Aksu, E. O. (2022). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(4), 400-408.
- Gümüş Şekerci, Y., Ayvazoğlu, G. ve Çekiç, M. (2023). Üniversite öğrencilerinin temel afet bilinci ve farkındalık düzeylerinin saptanması. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(1), 74-81.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz*. Seçkin Yayıncılık.
- Hewitt, K. (2017). *The Routledge handbook of hazards and disaster risk reduction*. Routledge.
- İnal, E., Kocagöz, S. ve Turan, M. (2012). Temel afet bilinç ve hazırlık düzeyinin saptanmasına yönelik bir araştırma. *Türkiye Acil Tıp Dergisi*, 12(1), 15-19.
- Karahan, S., Uca, S. ve Güdük, T. (2022). Nitel araştırmalarda görüşme türleri ve görüşme tekniklerinin uygulanma süreci. *Nitel Sosyal Bilimler*, 4(1), 78-101.
- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2013). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu. *Selçuk İletişim*, 4(3), 21-28.
- Kortak, V. (2023). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Afetlere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(2), 448-463. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2790344>
- Maya, İ. ve Çalışkan, C. (2016). Dünyada lisans derecesi düzeyinde afet eğitimi ve öğretimi yapan programların değerlendirilmesi ve Türkiye örneği. *Journal of Turkish Studies*, 11(9), 579-604.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. (Çev. Ed. Selahattin Turan). Nobel Yayıncılık.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. Sage.
- Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. Yayın Odası.
- Öcal, A., Çakır, U. ve Özelmacı, Ş. (2016). İlkokul ve ortaokul ders programlarında afetten korunma ve güvenli yaşam. *Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 71-83.
- Özdemir, H. (2016). *Afetler Coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş*, (Çev.) Bayrak D., Arslan H. B. ve Z. Akyüz. Siyasal Kitabevi.
- Şahin, H. (2019). *Üniversite öğrencilerinin temel afet bilinci bilgi düzeyleri (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi örneği)* [Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şahan, C. (2019). *Afet eğitim merkezinde simülasyon yöntemi kullanılarak verilen afet ve deprem eğitimlerinin ortaokul öğrencileri üzerindeki etkisinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Torlak, V. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğal afetlere yönelik farkındalıklarının incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Üzümcü, Ö. ve Vural, Ö. F. (2016). Nitel araştırma yöntemine sahip tezlerin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 32, 327-340.
- Yalın Uçar, M. (2012). Öğretmenlik uygulamasına ilişkin durum çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2637-2660.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Zengin, S. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğal afetlere yönelik görüşlerinin incelenmesi: Amasya üniversitesi örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.